

označi s pojmom eseji) o šestih osrednjih evropskih romanih od konca 18. stoletja do prvih desetletij 20. stoletja – o Goethejevem romanu *Trpljenje mladega Wertherja*, Flaubertovi *Gospojevi* in *Vzgoji srca*, Dostojevskega *Mladeniču*, Gidovih Vatikanskih ječah in Proustovem romanu *V Swannovem svetu*. Študije so izhajale posamezno v zbirki „Sto romanov“ med letoma 1964 in 1976, po predmetu in metodi sestavljajo zaokroženo celoto, ki je docela vidna šele v skupni objavi. Ocvirk jim je napisal predgovor, ki utemeljuje izbor del in nakazuje razlike med obravnavanimi romani; tu na kratko označi svojo metodo, ki je hkrati historično-razvojna, psihološko-osebna in literarno-estetska. Knjiga se zaključuje z imenskim kazalom. Tudi to po svoje opozarja, da gre za temeljno znanstveno delo slovenske primerjalne književnosti, ki še čaka na podoben prikaz in oceno.

J. K.

Matjaž Kmecl: MALA LITERARNA TEORIJA. Priročnik za učitelje slovenščine na osnovnih in srednjih šolah. Izdal Zavod SR Slovenije za šolstvo. Založba Borec, Ljubljana, 1976.

Knjiga že na prvi pogled preseneča z nenavadno ureditvijo. Zgrajena je iz treh vzporednih besedil: na levi strani teče sklenjena sistematična obravnava snovi, ob njej so nanizani ilustrativni primeri, pojmovne definicije in aforizmi iz del znanih literarnih avtorjev, oboje pa na desni strani spremljajo najpogostejši strokovni termini, obdelani kot slovarska gesla; toda ker niso

urejeni po abecednem zaporedju, temveč po vsebinski sorodnosti z vzporedno sistematično obravnavo, jih je mogoče samostojno uporabljati šele s pomočjo stvarnega kazala. Težnja k nekonvencionalnosti ne označuje samo zgradbe, temveč tudi stil in brzkone celo odnos do snovi. Avtor si prizadeva pisati kar se da lahkotno, kramljaje, včasih hote banalno, in se izogiba znanstveni resnobi, pač z namenom, da bi bralca, ki še ni obremenjen s prejšnjim znanjem, kar se da vabljivo uvedel v stroko. To prizadevanje je mogoče opaziti tako v sistematični obravnavi kot tudi v izbiri ilustrativnih primerov; vprašanje pa je, ali lahko doseže svoj namen.

Med vsebinskimi značilnostmi sta najbolj vidni dve. Prva je sistematika literarnih ved (1. poglavje); avtor jih deli na temeljne in pomožne, tako da k prvim prišteva literarno teorijo, zgodovino in kritiko, k drugim pa vse tiste, katerih glavni predmet ni literatura, a se občasno vendarle ukvarjajo z njo (npr. psihologija, sociologija, filozofija, zgodovina itd.). Druga značilnost knjige je razdelitev problematike znotraj literarne teorije, kakor jo kaže zaporedje poglavij: kaj je literatura (2.); poetika literarnega jezika, literarna stilistika (3.); predjezikovne prvine v knjižnem besedilu – snov, avtor, ideja, zgradba (4.); književne zvrsti in vrste (5.).

Knjiga hoče biti samo priročnik in si zavestno ne zastavlja previsokih znanstvenih ciljev. Zato niti ne poskuša ustreči vsem zahtevam, ki bi jih moralo izpolnjevati strogo znanstveno delo: tako si npr. ne prizadeva, da bi poenotila vsaj glavne terminološke izraze (kot sta književnost oziroma literatura

in njune izpeljanke) in celo izrecno opozarja na svoj kompilatorični značaj. Kljub temu je zanimiva tudi za bralca, ki je bolje razgledan po stroki — že zato, ker je eno redkih slovenskih del s tega področja, pa tudi kot izziv k temeljitejšemu razmisleku o problemih, ki se odpirajo ob prej omenjenih vsebinskih značilnostih. Da pa so taka dela v našem prostoru potrebna, priča že dejstvo, da je morala založba v kratkem času za prvo izdajo pripraviti še drugo.

D. D.

Henryk Markiewicz: GLAVNI PROBLEMI LITERARNE VEDE.

Prevedel Nikolaj Jež. DZS, Ljubljana, 1977.

Henryk Markiewicz, profesor splošne literarne teorije na katedri za polonistiko Jagelonske univerze v Krakovu, je za svoje delo **Glavni problemi literarne vede** (izdaje 1965¹, 1966², 1970³) združil devet že prej objavljenih razprav, ki so nastale med leti 1958 in 1964, jih priredil, terminološko uskladil in razporedil v deset problemskih sklopov, ki po njegovem predstavljajo bistvo proučevanj v območju literarne vede. Takšna geneza je tudi vzrok, da Markiewiczovo delo nima stroge teoretske zasnove, precizirane razčlenjenosti in sistematike problemov ter razvidne izpeljave avtorjevih lastnih teoretskih stališč. Toliko to ni pravo sintetično teoretsko delo, je bolj pregled izbranih temeljnih teoretskih vprašanj, pregled s skrbno opravljenim historiatom posameznega problema in široko zastavljenim razgledom po modernem stanju in perspektivah stroke. —

Delo začenja s tem, da začrta območje literarne vede in dobro prikaže stanje in smeri sodobnih literarnih raziskav (I. poglavje), nadaljuje pa z naslednjimi sklopi: problem literarnosti (II.), problem ontologije literarnega dela (III.), literarna stilistika (IV.), vprašanje spoznavne funkcije literature (V.), literarna genealogija (VI.), vprašanje historičnih in tipoloških določil (VII.), vprašanje realizma, naturalizma in tipičnega (VIII.), problem literarnozgodovinske nomotetike (IX.) in problem literarne aksiologije (X.).

Markiewicz ne privilegira nobene od perspektiv literarne vede, vseskozi si prizadeva v svojih izjavah ohraniti tako metodološko kot ideološko nevtralnost, čeprav pri tem ne pozablja na znanstveno kritičnost in skepso. Še posebej vredno pa je avtorjevo osvetljevanje posameznih osnovnih vprašanj v območju marksistične literarne znanosti, čeprav tudi tu ohranja svoj dosledno kritični odnos, saj nekajkrat opozarja na še nezadostno formiranost marksistične estetike in marksistične literarne teorije, pa tudi na nezadovoljivo prisotnost oziroma uporabo dialektičnega mišljenja pri razreševanju bistvenih vprašanj literature.

Delo zaključuje kronološki pregled zgodovine literarne vede v obdobju med 1851 in 1968, ki ga je prevajalec dopolnil z bibliografijo tovrstnih slovenskih del.

J. Š.

Dimitrij Rupel: SVOBODNE BESEDE OD PREŠERNA DO CANKARJA. *Lipa, Koper, 1976.*

Obsežna knjiga je doslej najbolj izrazit poskus slovenske sociologije literature, ki ob upo-